

מראי מקומות - יומא

פו:

ומכאן ואילך יש את ארבעה חילוקי הכפרה. ובדברי הרמב"ם שם מתבאר פירוש שלישי בזה שרביעית אין מוחלין לו, שפיר זאת לענין החשבון של מעביר ראשון ראשון, עיין שם ובמה שהקשה עליו הראב"ד.

ה. ואם שנה בהן צריך להתודות יום הכפורים אחר כתב המבי"ט בבית אלקים (שער התשובה, פרק ו'), שלכאורה משמע, שאם חזר ושנה בהן, שוב נתבטלו התשובה והכפרה שהיו לו על הראשונות, וצריך שוב לשוב עליהם עכשיו. אולם כתב שיש לומר, שהתשובה היא על החדשות, אבל אין זה עוקר את הכפרה שהיתה לו כבר על הראשונות. עוד צידד שאין צריך לעשות תשובה על הראשונות, רק שצריך להתודות עליהן, להזכיר לו שלא ישוב עוד לעונות שחטא מתחילה.

ו. בבקשה מכס הודיעו על מה היא לוקה יש להבין, מדוע באמת הם לוקות, הלא מי שזנתה חייבת מיתה, ומי שאכלה פגי שביעית ביטלה עשה. וכתב המהר"צ חיות שלכך דייק רש"י לומר שהתרו בה למלקות, ולכך פטורה ממיתה, לפי שלא התרו בה אלא למלקות, וכן כתב המהרש"א. והאוכלת פגי שביעית לוקה מכת מרדות, כמו שהובא בגליון בשם הריב"ש סי' פ"ז. עוד הביא המהר"צ חיות דעת המגילת אסתר שאם התרו בה למלקות, אפילו באיסור עשה לוקה עליה, והמהר"צ חיות תמה על זה. והרש"ש הקשה, שאם זינתה, אפילו התרו בה למלקות, ההלכה היא שאין לוקין על לאו הניתן לאזהרת מיתת בית דין. ולכך פירש שמדובר בפנויה שזינתה עם אחד מחייבי לאווין. עוד פירש שגם בכל זנות יש רק מכת מרדות.

ז. בצבו נפשיה לקטלא נפיק פירש רש"י בסנהדרין (י), לישא עליו חטא, ועל עצמו היה אומר. וכן פירש לענין ולואי שתהא ביאה, דהיינו שאחזור לביתי כמו שיצאתי, בלא חטא, שלא אטעה ואענש. והקשה המהרש"א (שם) על כפילות הענין. עוד הקשה, מדוע חשש כל כך למיתה על חטא שהיה דן בטעות, הרי אמרו (לעיל שם ה) שאין לדיין אלא מה שענינו רואות. ולכך פירש המהרש"א באופן אחר, 'ברעות נפשיה לקטלא נפיק', שמא יהא החייב חזק, וירדפנו. ומה שאמר ולואי שתהא ביאה, היינו שתהא ביאה לביתו ריקן כיצאה, ולא אפסיד גם מביתו, שהרי הטעה בשיקול הדעת צריך לשלם מביתו.

א. גדולה תשובה שדוחה את לא תעשה שבתורה הקשה התוספת יום הכפורים (ע"א) שהרי כך היא המדה בכל מצוות עשה, שדוחין לא תעשה. וכתב, שתחילה יש לברר באיזה לאו מדובר, שאם הלאו הוא איסור מחזיר גרושתו, הרי כתוב בישעיה (י) שהקב"ה לא כתב גט לישראל. ועל כרחק כמו שכתב המהרי"ט בדרשות (דף קצח), שכלל ישראל הם כאשת איש שזינתה תחת בעלה. והוכיח שבזינתה יש גם לאו וגם עשה, ועל כן אין עשה דוחה לא תעשה ועשה, אבל גדולה תשובה שדוחה אף באופן זה.

ב. גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כזכיות הקשה התוספת יום הכפורים, כיצד יתכן שגוף העבירה יעשה זכות. וביאר, שכיון שעשה תשובה מעולה, דהיינו באותו פרק, באותה מדינה וכו', ומתחילה טעם טעם חטא, ואף על פי כן פירש מהעבירה מחמת אהבת ה', נמצא שאותה עבירה שעשה כבר גרמה הפרישה זו שעשה, וזה זכות גדול. והמהרש"א ביאר, שהעושה תשובה מאהבה ודאי עושה תשובה גמורה, והוסיף במעשים טובים יותר מכפי הצורך לאותו עוון, ואותן מעשים טובים שעושה, נעשים לו כזכיות.

ג. אדם עובר עבירה בסתר וכו' מה שנקט 'בסתר' פירש המהרש"א, שבעבירות בפרהסיא עונשם מפורש בפסוק, אם מלקות, אם כריתות וכו'. אבל בעבירה שבסתה, שאין עדים בדבר, אין עונשו מפורש בפסוקים. ועל זה יש לומר שמתפייס בדברים. והתוספת יום הכפורים פירש, שנקט בסתר לחדש, שאף שלא השוה כבוד קונו לכבוד עבד, שהרי הוא מפחד מאנשים יותר ממה שמפחד מה', אף על פי כן יכול הקב"ה להתפייס בדברים. והרש"ש כתב, שנקט 'בסתר', משום שבפרהסיא פעמים שיש גם חלול ד', שאינו נמחל בתשובה לבדה.

ד. רביעית אין מוחלין לו פירש הרא"ש (יז), שאם הוא עשה, אין מוחלין לו מיד כשעשה תשובה כשאר עשין, אלא תשובה תולה ויום הכפורים מכפר, וכחייבי לאווין. ואם הוא מצות לא תעשה, תשובה ויום הכפורים תולין, ויסורין ממרקין. ובהשגת הראב"ד (תשובה ג') ה' ביאר, שבתחלת חטאי אדם, דהיינו שלש עבירות ראשונות שלו, אפילו אם הם מהחמורות, הם מתכפרים בתשובה לבדה,